

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิด

1. แนวความคิดเกี่ยวกับความยึดมั่นผูกพันในศาสนาที่สัมพันธ์กับการติดยาเสพติด

นักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้ให้ความหมายของ "ความยึดมั่นผูกพัน" (Commitment) ไว้ตามทรรศนะและการศึกษาของแต่ละท่าน ดังนี้

เบกเกอร์ (Becker, 1960 : 35) ให้ความหมายว่า ความยึดมั่นผูกพันคือการที่บุคคลได้นำตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ (Engage) กับการกระทำหรือพฤติกรรมบางอย่างอันเนื่องมาจากเขาได้ลงทุนเสียเวลาและพลังงานไปกับสิ่งนั้น ๆ (Side-bet) นอกจากนี้เขายังได้กล่าวต่อไปอีกว่า ความยึดมั่นผูกพันมีใช้ทั้งในระดับการวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลและองค์การ ที่บ่งบอกบุคลิกภาพเฉพาะของบุคคลหรือกลุ่มชนทั้งยังขยายไปถึงปรากฏการณ์ทางสังคม (Social Phenomena) ด้วย เช่น การใช้อำนาจ, การศาสนา, การเข้าสู่อาชีพ, พฤติกรรมขององค์การที่เป็นทางการและพฤติกรรมทางการเมือง เป็นต้น

คานเตอร์ (Kanter, 1968 : 499) ให้ความหมายว่า เป็นความเข้าใจของบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่จะสละเวลา พลังงาน รวมทั้งความซื่อสัตย์ให้แก่การกระทำสิ่งนั้น ๆ

เฮิร์สชี่ (Hirschi, 1980 : 162) ให้ความหมายว่า คือ การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดได้ทุ่มเทเวลา พลังงานของตนไปกับการกระทำบางสิ่งบางอย่าง โดยหวังที่จะได้รับผลตอบแทน และเมื่อใดก็ตามที่บุคคลนั้นกระทำออกนอกเส้นทางที่เขาเคยกระทำอยู่ เขาก็จะต้องคำนึงถึงเวลา พลังงานที่ได้ทุ่มเทไปแล้วต่อสิ่งนั้น ๆ ว่าคุ้มค่าหรือไม่

ฟิลด์ (Field) (อ้างไว้ใน จูไรรัตน์ สวัสดิภาพ, 2530 : 10) กล่าวว่า ความยึดมั่นผูกพัน มีที่มาหลายทาง เช่น จากความคาดหวังทางวัฒนธรรมที่ถือเป็นข้อปฏิบัติโดยทั่วไป จากกฎระเบียบของสังคมที่อยู่อาศัยและเนื่องจากการปรับตัวเนื่องจากประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากปัจจัยภูมิหลังทางสังคมของบุคคลเป็นหลัก

เฮอ์เบิร์ท (Herbert) (อ้างไว้ใน นฐพงศ์ เทพจารี, 2534 : 12) กล่าวถึง ความยึดมั่นผูกพันว่า เป็นการประสานพฤติกรรมสมาชิกกับเป้าหมายขององค์การที่กำหนดกิจการและพฤติกรรมไว้แล้วในการเสนอแนวทางการเข้ามีส่วนร่วม การที่สมาชิกแสดงตนว่าเห็นด้วยกับจุดหมายปลายทางขององค์การและตั้งปณิธานที่จะยอมรับจุดหมายนั้น ก็ยังถูกจูงใจให้ใช้พลังงานที่มีอยู่ไปเพื่อสนองวัตถุประสงค์ต่อจุดหมายนั้น สมาชิกที่ยอมรับเป้าหมายขององค์การอย่างแท้จริงจะแสดงตนเข้าเป็นพวกอย่างแน่นแฟ้น แม้จะต้องเสียสละประโยชน์ส่วนตัวบางอย่างก็ตาม

สตีเยร์ (Steers, 1977 : 46) ให้ความหมายของความยึดมั่นในองค์การว่าเป็นความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นของการมีจุดร่วมที่เหมือนกันของสมาชิกในการเข้าร่วมกับกิจกรรมขององค์การ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึง

- 1) ความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้า และการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ
- 2) ความคาดหวังที่จะใช้ความพยายามเพื่อประโยชน์ขององค์การ
- 3) ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะดำรงรักษาสมาชิกภายในองค์การ

พัลล์ลัค และคณะ (อ้างไว้ใน จูไรรัตน์ สวัสดิภาพ, 2530 : 11) ให้ความหมายความยึดมั่นผูกพันว่า คือ ข้อผูกมัดหรือคาบฏญาณของบุคคลที่มีต่อการกระทำหรือการตัดสินใจ

คานเตอร์ (อ้างไว้ใน ดุสิต น้าพน, 2529 : 50-52) กล่าวว่า ความยึดมั่นผูกพันเกิดขึ้นจากประสบการณ์ส่วนบุคคล และความต้องการขององค์การในสังคม นั่นคือ สังคมได้มีการจัดระบบความต้องการนี้ และสมาชิกใน

สังคมได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมทั้งในทางบวกและทางลบ และจะโดยการใช้อารมณ์หรือใช้สติปัญญาที่ตามต่อสถานการณ์นั้น เพื่อให้สำเร็จวัตถุประสงค์ของการอยู่ในสังคม จากประสบการณ์และการถ่ายทอดการเรียนรู้ ความยึดมั่นผูกพันมักจะแสดงนัยความปรารถนาของบุคคลที่จะแสดงและความจงรักภักดีต่อสังคม ซึ่งเป็นการชี้เจตนาารมณ์ของตนเองต่อระบบความสัมพันธ์ในสังคมนั้น และคานเตอร์ได้แบ่งระบบของความยึดมั่นผูกพันไว้ 3 อย่าง คือ

- 1) การควบคุมทางสังคม (Control commitment)
- 2) ความยึดเหนี่ยวของกลุ่ม (Cohesion commitment)
- 3) ความต่อเนื่องของระบบพฤติกรรม (Continuance commitment)

ซึ่งบุคคลอาจยึดถืออย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ อย่างไรก็ตามทั้ง 3 อย่างถือได้ว่าเป็นแกนของความยึดมั่นผูกพัน บางครั้งจะว่าอะไรสำคัญกว่ากันเป็นสิ่งที่บอกได้ยากขึ้นอยู่กับบุคคลจะเห็นประโยชน์ที่จะเกิดแก่ตนว่าจะได้อย่างไหนมากกว่ากัน

ด้วยเหตุที่การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความยึดมั่นผูกพันในศาสนา จึงจะขอเน้นความยึดมั่นผูกพันต่อบรรทัดฐานทางสังคม ในความหมายเพียงแต่ระดับบุคคล เพราะบุคคลต้องยึดถือบรรทัดฐานของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรทัดฐานที่ถูกจัดว่าเป็นระบบสำคัญและมีความหมายต่อชีวิตของบุคคล บุคคลจะบรรลุบุคลิกภาพที่ต้องการต่อเมื่อถือปฏิบัติตามระบบ พร้อมกันนั้นก็ยอมรับเอาอำนาจของกลุ่มเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดการยึดถือปฏิบัติและนำไปสู่ความยึดมั่นผูกพัน ซึ่งวิธีการและกระบวนการของความยึดมั่นผูกพันนี้มี 2 อย่าง คือ กระบวนการทางลบ ได้แก่ การใช้กฎระเบียบข้อบังคับ และกระบวนการทางบวก ได้แก่ การยอมรับอำนาจของกลุ่มหรือสังคม

ข้อสำคัญที่ควรให้ความสนใจต่อแนวความคิดเรื่องความยึดมั่นผูกพันก็คือ

- ประการแรก บุคคลอยู่ในฐานะที่จะตัดสินใจด้วยตนเองในเรื่องการกระทำของเขาเพื่อประโยชน์ใด ๆ ก็ตาม

- ประการที่สอง เมื่อบุคคลตกลงใจได้แล้ว ได้แสดงเจตนาอัน โดยการกระทำด้วยตนเอง

- ประการที่สาม เมื่อบุคคลได้ให้คำมั่นสัญญาต่อตนเองว่าได้ตกลงใจ เช่นนั้นแล้ว จึงตระหนักถึงข้อตกลงใจนั้นอยู่อย่างฝังรากลึก

แม้การนำเสนอนิยามและความหมายของความยึดมั่นผูกพัน

(Commitment) ตามทฤษฎีของนักวิชาการต่าง ๆ ข้างต้น จะมีความชัดเจน และสร้างความเข้าใจแก่ผู้อ่านทุกท่าน แต่เมื่อนำความยึดมั่นผูกพันมาเชื่อมโยง กับความยึดมั่นผูกพันในศาสนา (Religious Commitment) ก็ยังเป็นการยาก ที่จะหาข้อยุติที่แน่นอนได้ ในการที่จะให้ความหมาย หรือนิยามของความยึดมั่นผูกพันในศาสนาได้โดยเฉพาะเจาะจง เพราะความยึดมั่นผูกพันในศาสนา หรือ ความเคร่งในศาสนาที่ รูฟ (อ้างไว้ใน Wuthnow, 1979 : 18) เรียกว่า "การเกี่ยวพันกับศาสนา" (Religious Involvement) หรือการมีศาสนา (Religiousness) นั้น ในความคิดของบุคคลทั่ว ๆ ไป ไม่ได้มีความเข้าใจ หรือให้ความหมายอย่างเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ได้มีนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ได้พยายามนิยามและ ให้ความหมายของความยึดมั่นผูกพันในศาสนา ไว้ดังต่อไปนี้

✓รูฟ (อ้างไว้ใน Wuthnow, 1979 : 18-19) ให้ความหมาย ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาว่า หมายถึง ความเชื่อและพฤติกรรมของบุคคล ซึ่ง มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่กับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ (Supernatural) และ/ หรือเกี่ยวข้องกับความนิยมอันสูงส่งของบุคคล (High-intensity values)

✓ลักค์แมน, (Luckman, 1983 : 97-98) เห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับ ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาว่า ศาสนามีพื้นฐานมาจากระเบียบของศีลธรรม ดังนั้นความยึดมั่นผูกพันในศาสนาจึง เป็นการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรมที่ ศาสนานั้น ๆ ได้บัญญัติไว้

✓กล็อค (Glock, 1973 : 10-11) สรุปไว้ว่า ความยึดมั่นผูกพัน ในศาสนาของบุคคลเกิดขึ้นจากการที่บุคคลนั้น ๆ ได้ก้าวผ่านมิติหลักทางศาสนา ทั้ง 5 มิติ คือ มิติของประสบการณ์, มิติของสติปัญญา, มิติของความศรัทธา, มิติของพิธีการทางศาสนา และมิติของผลที่เกิดขึ้นทางโลก ศาสนาใดก็ตามที่

บุคคลหันมานับถือเพราะได้ผ่านปรากฏการณ์ทั้ง 5 มิติมาแล้ว ศาสนานั้นก็จะมีศาสนิกชนที่มีความเคร่งหรือมีความยึดมั่นผูกพันในศาสนาในระดับสูง

ความยึดมั่นผูกพันในศาสนา เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต เนื่องด้วยศาสนาเป็นส่วนหนึ่งและจำเป็นสำหรับสังคม เพราะสังคมเปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิต (Organism Analogy) นักสังคมวิทยา มองระบบต่างๆ ของสังคมเหมือนกับระบบต่างๆ ของร่างกายที่มีหลายระบบ หลายส่วน แต่ละระบบแต่ละส่วนก็จะทำหน้าที่ของตนเอง อาศัยสนับสนุน ส่งเสริม พึ่งพาซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินไปของระบบรวมทั้งหมดเป็นไปตามสภาพปกติ มีดุลยภาพ (Equilibrium) หากมีส่วนหนึ่งส่วนใด ระบบหนึ่งระบบใดบกพร่อง ผิดปกติ ชำรุดเสียหายไม่ทำหน้าที่ตามปกติ ก็ย่อมทำให้เสียดุลยภาพ (Disequilibrium) ระบบนั้นๆ หรือระบบทั้งหมด ก็พยายามปรับตัวเพื่อให้เกิดภาวะปกติ ถ้าปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงไม่ได้ก็จะถูกทำลายไป เมื่อศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นของสังคม การที่สังคมนั้นมีความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของสังคมนั้นๆ ย่อมทำให้สังคมอยู่ในสภาพปกติสุข (นฐพงศ์ เทพจารี, 2534 : 14-15)

คานเตอร์ (Kanter, 1974 : 449-517) นิยามความยึดมั่นผูกพันในศาสนาว่า เป็นความยึดมั่นผูกพันในทางบวกกับกฎระเบียบของศาสนาและสถาบันศาสนา มีความรัก ความจงรักภักดีและการปฏิบัติตามซึ่งมีกลไกกระตุ้นให้ มีผลกระทบต่อบุคคลในเรื่องของความยึดมั่นผูกพันโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องของประสบการณ์และการเรียนรู้ที่มาจากกรอบคำสั่งสอน ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาจึงเป็นเรื่องของเจตนารมณ์ ส่วนบุคคลที่มุ่งมั่นจะอุทิศพลังของตนและความจงรักภักดีที่มีอยู่มอบให้แก่หลักการของศาสนาที่ตนยึดมั่นผูกพันอยู่นั้นให้อย่างสุดชีวิตรวมทั้งทุ่มเทให้ได้อย่างจริงจัง

กล่าวโดยสรุป ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาหมายถึง เจตนารมณ์ส่วนบุคคลที่มุ่งมั่นอุทิศตนให้กับศาสนา โดยมีประสบการณ์มาจากภูมิหลังทางสังคม กฎระเบียบของสังคมที่อยู่อาศัย หรือจากการถูกรอบม เลี้ยงดู หรือ จากการใช้สติปัญญาของตนให้เกิดศรัทธา และความเชื่อ ส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลให้

ประเพณีปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ที่ศาสนบัญญัติไว้ และบุคคลได้ประจักษ์ในผลที่เกิดขึ้นจากศรัทธา หรือการปฏิบัติอื่นๆ ส่งผลให้บุคคลเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์อยู่กับศาสนาอย่างแน่นแฟ้น และยากแก่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในหมู่นักวิชาการแล้วว่า สังคมมีความก้าวหน้าทางวัตถุมากขึ้นเพียงใด มาตรฐานทางศีลธรรมและบรรทัดฐานความประพฤติความเป็นอยู่ของมนุษย์ (Social Norm) จะยิ่งด้อยประสิทธิภาพในการควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมเท่านั้น (สุเทพ เชาวสิทธิ์, 2525 : 3) เมื่อมาตรฐานทางสังคมเสื่อมทรามลง บรรทัดฐานทางสังคมด้อยประสิทธิภาพในการควบคุมความประพฤติของมนุษย์ ดังนั้น การพัฒนาทุก ๆ ด้าน จึงต้องเริ่มที่การพัฒนาคน โดยเน้นการพัฒนาจิตใจ (ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, 2526 : 1) เพื่อให้สังคมมนุษย์มีมาตรฐานทางศีลธรรม มีบรรทัดฐานทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ และสิ่งที่เกี่ยวข้องผูกพันกับจิตใจ, ศีลธรรม นั่นก็คือ ศาสนา ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับศาสนา เป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบที่ต่างก็มีหน้าที่ต่อกัน กล่าวคือ มนุษย์มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอน และกฎระเบียบของศาสนาที่ตนนับถือ ส่วนศาสนามีภาระหน้าที่ (Function) ต่อการอยู่รอดของระบบสังคม (Survival of Social System) อย่างน้อย 3 ประการ คือ (สุณัย เศรษฐบุญสร้าง, 2528 : 176)

1) ช่วยทำให้ระบบความหมาย (System of meaning) แก่การดำรงอยู่ของแบบแผนการดำเนินชีวิตทางสังคม ทำให้เกิดบูรณาการทางสังคม (Social integration) โดยผ่านทางแบบแผนวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่มีบ่อเกิดมาจากความเชื่อทางศาสนา

2) ช่วยสร้างความชอบธรรมให้กับโครงสร้างการจัดสรรอำนาจในระบบสังคมที่มีอยู่ ทำให้คนในสังคมยอมรับระบบการปกครองนั้น ๆ โดยไม่คิดต่อต้าน ทาลาย ขณะเดียวกันถ้าระบบการปกครองดังกล่าวขาดเสถียรภาพความเชื่อทางศาสนาก็อาจได้รับการตีความใหม่ เพื่อใช้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม และคลี่คลายไปสู่ระบบที่มีเสถียรภาพมากกว่าเดิม

3) มีหน้าที่ในฐานะเป็นบ่อเกิดของพันธะทางจริยธรรม ที่บุคคลในสังคมจะพึงปฏิบัติต่อกัน อันจะนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข ไม่เกิดการเบียดเบียนทาร้ายซึ่งกันและกัน ตลอดจนก่อให้เกิดความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ศาสนาได้ให้แผนการดำเนินชีวิตทางสังคมให้เกิดบูรณาการทางสังคม เป็นบ่อเกิดแห่งพันธะทางจริยธรรมให้บุคคลในสังคมประพฤติปฏิบัติ ดังนั้น คงจะไม่ผิดที่จะกล่าวว่า ความยึดมั่นผูกพันในศาสนา เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม และหากความยึดมั่นผูกพันในศาสนาเสื่อมถอยลงในบุคคลใด ความประพฤติของบุคคลนั้นก็จะเป็นไป ในที่สุดและการติดยาเสพติดถือเป็นพฤติกรรมหนึ่งของมนุษย์ที่เบี่ยงเบน (สุเทพ เชาวลิตร, 2525 : 2)

2. แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจ-สังคม ที่สัมพันธ์กับการติดยาเสพติด

จากการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม ได้มีผู้ค้นพบ และกล่าวถึงปัจจัยดังกล่าวที่สัมพันธ์กับการติดยาเสพติด ดังนี้

มาลินี ศิริวงศ์ไพรัช (2523 : 4-5)กล่าวถึงแนวทางการศึกษาที่จะค้นหาสาเหตุที่สัมพันธ์กันของการติดยาเสพติดให้โทษว่าทั้งที่ทราบว่ายาเสพติดนั้นให้โทษ มีอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ แต่ก็ยังมีกลุ่มบุคคลที่นิยมเสพยาเสพติดมากขึ้นเรื่อย ๆ มีการแพร่กระจายไปในสังคมทุกชั้น มีมูลเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาครอบครัว การย้ายถิ่น และการปรับตัว

กรอส (Gross, 1967) กล่าวถึงเรื่องของชนชั้นต่ำ (Theory of lower-class) ของรอส (Roach) ไว้ในหนังสือทฤษฎีทางสังคมวิทยา ว่า ผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจ (Psychosis and Neurosis) และผู้ที่มีปัญหาทางครอบครัว นอกจากเป็นผลทางสังคมยังเป็นผลจากทางเศรษฐกิจด้วย และคาลิช (Kalish) กล่าวถึงบุคคลที่เกิดอาการทางจิต (Psychosis) และประสาท

(Neurosis) จะก่อให้เกิดอารมณ์เครียด (Stress) จึงมุ่งความสนใจไปสู่สิ่งเสพติดเพื่อหลีกเลี่ยงอารมณ์ดังกล่าว

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคมที่สัมพันธ์กับการติดยาเสพติด พบเป็นแนวทางเดียวกันพอสรุปได้ดังนี้ (มีรายละเอียดในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)

1) ผู้ที่ติดยาเสพติดส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่แตกแยกขาดความรักความเข้าใจ

2) ผู้ที่ติดยาเสพติดส่วนใหญ่มีอายุน้อย (20-24) ได้รับการศึกษาค่อนข้างต่ำ

3) ผู้ที่ติดยาเสพติดส่วนใหญ่มีอาชีพอิสระ บริการ รับจ้าง

4) ผู้ที่ติดยาเสพติดส่วนใหญ่มาจากครอบครัวฐานะปานกลางและยากจน

5) ผู้ที่ติดยาเสพติดส่วนใหญ่ไม่มีความยึดมั่นผูกพันในศาสนาแห่งตน จากการศึกษานักวิจัยสถาบันวิจัยต่างๆ ได้ทำการศึกษาวิจัยในกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันในเรื่องนี้ เวศน์วิทยา เศรษฐกิจ-สังคม แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยในกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีความแตกต่างไปจากภูมิภาคอื่นอย่างชัดเจน ทั้งด้านนี้เวศน์วิทยา เศรษฐกิจ-สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจ-สังคมของจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็น 1 ใน 5 ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งด้านเศรษฐกิจประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังประสบปัญหาความยากจนอยู่ จากการสำรวจรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปี 2533 พบว่า รายได้ประชากรโดยเฉลี่ยในทุกจังหวัดของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่ำกว่ารายได้ประชากรโดยเฉลี่ยของประเทศ (บรรยายสรุป สอ.บต., มปป. : หน้า 5) และด้านสังคมประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับถือศาสนาอิสลาม มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างออกไปจากชาวไทยในภูมิภาคอื่น ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) มีจำนวนผู้นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 80 และนิยมพูดภาษามลายูท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งทำให้การพัฒนาทางการศึกษา

เป็นไปอย่างเชื่องช้า (บรรยายสรุป สอ.บต., มพป. : 3) จึงมีจำนวนผู้ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้สูงมาก การเผยแพร่ข่าวสารของรัฐไปสู่ประชาชนมีปัญหานั้นเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประการหนึ่ง

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กล่าวถึงปัญหายาเสพติดว่าเป็นปัญหาที่มีองค์ประกอบซับซ้อนและมักเป็นปัญหาที่เกิดจากสาเหตุมากกว่า 1 อย่าง และเพื่อพิจารณาปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น สามารถจำแนกองค์ประกอบของปัญหาได้ 3 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2533 : 13)

- 1) พฤติกรรมของมนุษย์
- 2) สิ่งแวดล้อม
- 3) ติดยา

พฤติกรรมของมนุษย์นับเป็นองค์ประกอบสำคัญอันดับแรกที่จะเป็นผลให้บุคคลหันไปใช้ยาเสพติด ซึ่งการใช้ยาเสพติดนั้นก็เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลนั้นๆ เอง ไม่ว่าจะโดยทางร่างกาย จิตใจ หรือคำนิยม มีการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ และพบว่า ผู้ที่ใช้ยาเสพติดจำนวนไม่น้อยจะมีพฤติกรรมก่อนการใช้ยาไปในลักษณะที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมไม่มากนักน้อย

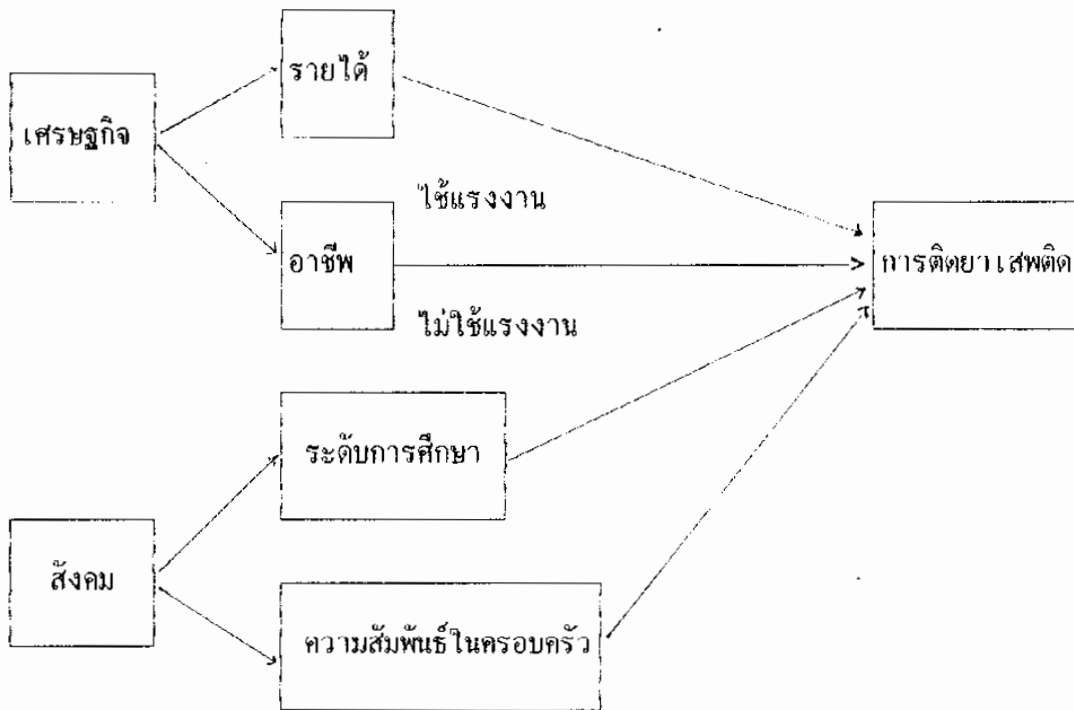
ในเรื่องดังกล่าวผู้วิจัยได้มองเห็นความสำคัญของศาสนาอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมให้ระพฤติปฏิบัติไปตามบรรทัดฐานของสังคมนั้นๆ และไม่ให้เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐาน การติดยาเสพติดเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่เบี่ยงเบนไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดความสัมพันธ์ของตัวแปร "ในองค์ประกอบของพฤติกรรมของมนุษย์" ได้ดังนี้

แผนภูมิ 1 แสดงความสัมพันธ์ของความยึดมั่นผูกพันในศาสนาที่เป็นองค์ประกอบ
ของพฤติกรรมของมนุษย์ ที่สัมพันธ์กับการติดยาเสพติด

สิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบสำคัญในอันที่จะผลักดัน หรือชักจูงให้บุคคลหันไปใช้ยาเสพติด เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นระบบภาวะที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์อย่างยิ่ง ถ้าหากบุคคลใดอยู่ในภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมย่อมเป็นผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลขาดสิ่งยึดเหนี่ยว และจะต้องเผชิญกับความคับข้องใจรูปแบบต่างๆ อันเนื่องมาจากปัญหาทาง เศรษฐกิจ-สังคม และปัญหาทาง เศรษฐกิจ-สังคม ที่แวดล้อมและมีอิทธิพลต่อบุคคลอยู่ทุกวันนี้ก็คือ บัณฑิตรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ปัญหาความเครียดจากการประกอบอาชีพ ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษา สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หรือเบี่ยงเบนไปสู่การติดยาเสพติดได้ ดังนั้น ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม ที่ประกอบด้วยปัจจัยทาง เศรษฐกิจ-สังคมที่มีต่อการติดยาเสพติดได้ดังนี้

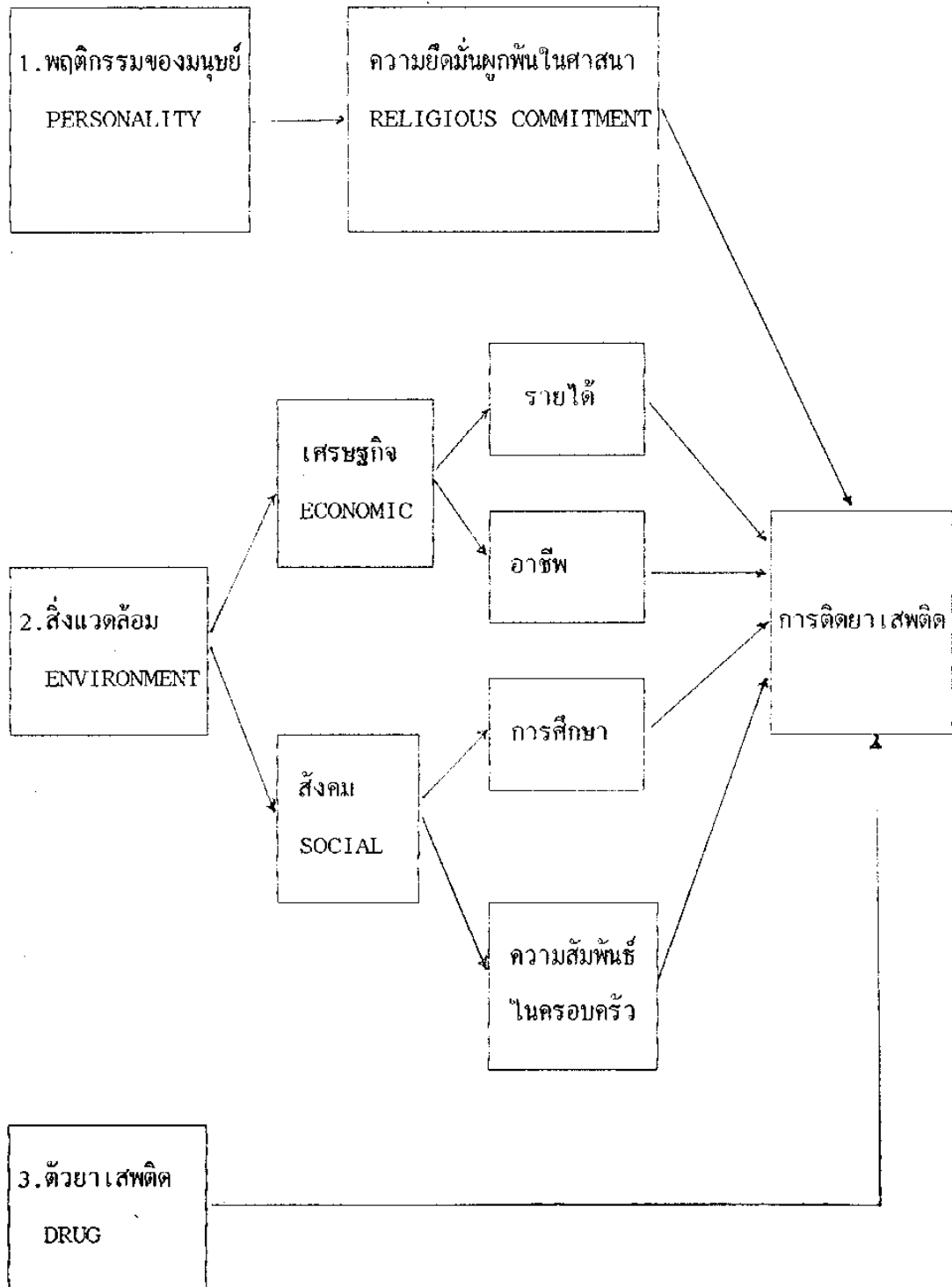
แผนภูมิ 2 แสดงความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมที่ประกอบด้วยปัจจัยทาง เศรษฐกิจ-สังคมที่สัมพันธ์กับการติดยาเสพติด

องค์ประกอบสุดท้าย คือ ตัวยาเสพติด ซึ่งมีฤทธิ์ทำให้เกิดการเสพติดได้โดยง่าย ด้วยตัวของมันเอง ปัญหาจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมนุษย์ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทำให้เกิดการติดยาหรือเกิดจากการใช้ยาในทางที่ผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ องค์ประกอบสุดท้ายนี้ผู้วิจัยไม่นำมา เป็นตัวแปรในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพราะหากตัวบุคคลมีความมั่นคงในจิตใจ มีความยึดมั่นศรัทธาในศาสนา และมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมแล้วปัญหาการติดยาเสพติดคงไม่เกิดขึ้น

แนวความคิดในแผนภูมิ 1 และ 2 สามารถที่จะเขียนเป็นความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการติดยาเสพติดกับการติดยาเสพติดได้ดังนี้

แผนภูมิ 3 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

หมายเหตุ : องค์กรกอบตัวยาเสพติดผู้วิจัยไม่ได้นำมาเป็นตัวแปรในการศึกษา

ทฤษฎี

1. ทฤษฎีความไม่เป็นระเบียบทางสังคม (Social Disorganization) (Weinberg ,1970:61)

ปัญหาสังคมเกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้บุคคลบางคนหรือบางกลุ่มไม่สามารถใช้ทักษะหรือความชำนาญที่มีอยู่ได้ ภายใต้สถานการณ์เหล่านี้ทำให้หลายกลุ่มสร้างวัฒนธรรมย่อยของตนขึ้นมา หลายกลุ่มติดเหล้า ติดยา ประกอบอาชีพกรรมอย่างมากมาย สถาบันต่าง ๆ ไม่สามารถปรับตัวได้โดยสมบูรณ์ และอาจสนองความต้องการของบุคคลไม่ได้ทุกคน จึงปรากฏว่ามีปัญหาความไม่เป็นระเบียบทางสังคมอยู่เสมอ ซึ่งการแก้ไขปัญหาทางสังคมตามทฤษฎีดังกล่าวนี้อาจทำได้โดยการสร้างให้สถาบันต่าง ๆ ปรับตัวและสนองตอบความต้องการของบุคคลส่วนใหญ่ได้

สาเหตุของสภาพความไม่เป็นระเบียบในสังคมเกิดจากปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้คือ (สุพัตรา สุภาพ, 2515 : 14)

1) ความล้มเหลวของกลุ่มจารีตประเพณี (Break down of traditional group)

ปกติแต่ละบุคคลจะรักษาค่านิยมและความมุ่งหวัง ตลอดจนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมที่ตนเป็นสมาชิก วิธีการถ่ายทอดก็อาจออกมาในรูปแบบบังคับให้ทุกคนกระทำตาม ซึ่งวิธีนี้จะได้ผลต่อเมื่อ สถาบันถ่ายทอดความรู้ เช่น ครอบครัว โรงเรียน รัฐบาล มีสภาวะมั่นคง แต่ถ้าขาดหลักสำคัญในการทำงานร่วมกันหรือไม่ประสานกัน จะทำให้สถาบันไม่อาจจะถ่ายทอดและรักษาค่านิยมต่าง ๆ ของสังคมได้ เพราะขาดการยึดมั่นหรือขาดความศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งความไม่เป็นระเบียบในสังคมนี้เป็นมูลฐานเบื้องต้นที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหายุวอาชญากร อาชญากรรม เป็นต้น

2) ความขัดแย้งระหว่างกฎเกณฑ์กับความมุ่งหวัง (Conflict of rules and aspirations)

เมื่อกลุ่มจารีตประเพณีในสังคมสลายลง หรือไม่สามารถรักษาหน้าที่ของตนได้ สมาชิกของกลุ่มจะขาดความศรัทธา ดังนั้นค่านิยมของกลุ่มอาจจะมีผลในทางตรงกันข้าม เพราะไม่มีอะไรเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้กลุ่ม

มีความเข้าใจ หรือปฏิบัติสอดคล้องในแนวเดียวกัน

ปกติแล้ว ความต้องการหรือความรู้สึกของคนย่อมเปลี่ยนแปลงได้เสมอ และมักจะไปขัดกับกฎเกณฑ์เก่า ๆ ของสังคม และเมื่อต้องเผชิญกับความต้องการใหม่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับระเบียบแบบแผนเก่า ๆ ก็ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม

2. ทฤษฎีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant Behavior)

เมอร์ตัน (Robert Merton) (อ้างใน อุดล ดันประยูร, 2524) อธิบายพฤติกรรมเบี่ยงเบนว่ามีตัวแปร 2 อย่าง ที่ก่อให้เกิดการขัดกันในตัวบุคคล คือ จุดมุ่งหมาย (Cultural Goals) และวิธีการที่จะนำบุคคลไปสู่ความสำเร็จ (Institutionalized Means) ซึ่งจากตัวแปรทั้งสองลักษณะนี้เองก่อให้เกิดประเภทของการปรับตัว (Model of Adaptation) ดังต่อไปนี้

1) พวกปฏิบัติตาม (Conformity) คือวิธีการที่บุคคลยอมรับจุดหมายปลายทางและวิธีการปฏิบัติทางสังคมกำหนด เพราะเห็นว่าสิ่งที่เป็นอยู่ในสังคมมีความเหมาะสมดีแล้ว บุคคลประเภทนี้คือพวกมองโลกในแง่ดี เป็นการปรับตัวในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมแต่อย่างใด

แบบการปรับตัว	จุดมุ่งหมาย	วิธีการ
ปฏิบัติตาม	+	+

2) พวกแหกแนว (Innovation) คือกลุ่มบุคคลที่ต้องการความสำเร็จแต่ไม่ปฏิบัติตามวิถีทาง หรือกฎเกณฑ์ที่สังคมได้ให้ปฏิบัติ แต่จะใช้วิธีการต่าง ๆ แม้จะผิดกฎหมายระเบียบประเพณีและศีลธรรมเพื่อความสำเร็จของตนเอง

แบบการปรับตัว	จุดมุ่งหมาย	วิธีการ
แหกแนว	+	-

3) พวกเจ้าระเบียบพิธี (Ritualism) คือกลุ่มบุคคลซึ่งจะปฏิบัติตามระเบียบวินัยเข้มงวด ชื่อสัตย์สุจริต ไม่หวั่นไหวต่ออำนาจเงิน พฤติกรรมเช่นนี้อาจก่อให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน และขาดความคิดริเริ่มที่ดี เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงพวกนี้จะรู้สึกอึดอัดใจ แต่ก็ยังเคร่งครัดอยู่กับระเบียบแบบแผน พวกนี้มักไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม

แบบการปรับตัว	จุดมุ่งหมาย	วิธีการ
เจ้าระเบียบพิธี	-	+

4) พวกหนีโลก (Retreatism) คือกลุ่มบุคคลซึ่งจะไม่ยอมรับความหวังและวิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามความหวัง พวกนี้จะเบื่อชีวิตขาดกำลังใจในการทำงาน ตามที่สังคมต้องการและจุดหมายปลายทางของชีวิต การที่บุคคลเหล่านี้มีพฤติกรรมดังกล่าว อาจเกิดจากการประสบความผิดหวังในชีวิตในอดีต เสียเปรียบในการแข่งขัน และอาจหาทางออกโดยการตั้งสุรา-เสพ ยาเสพติดเพื่อลอบใจตนเอง

แบบการปรับตัว	จุดมุ่งหมาย	วิธีการ
หนีโลก	-	-

5) พวกท้าทาย (Rebellion) คือกลุ่มบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีปฏิบัติหรือจุดหมายปลายทางที่สังคมยอมรับ ไม่เห็นด้วยกับการแข่งขันในเรื่องทรัพย์สิน และไม่พอใจในโครงสร้างของสังคมที่เขาเห็นว่าไม่ยุติธรรม คิดจะสร้างวิธีการและจุดหมายเป็นอุดมคติขึ้นมาใหม่ซึ่งตรงข้ามกับสิ่งที่สังคมกำหนดไว้ แล้วชักชวนหรือบังคับให้ผู้อื่นทำตามความเชื่อมั่นของตนเอง โดยแสดงออกในลักษณะการกระทำที่ผิดสังคม บุคคลที่มีพฤติกรรมเช่นนี้ ต้องการจะเปลี่ยนโครงสร้างของสังคมและวางระเบียบใหม่ให้สังคมปฏิบัติเพื่อให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน จึงอาจมีการปฏิบัติในด้านที่มีความรุนแรง ทุบทำลาย หรือบางครั้งก็ใช้ในรูปการปฏิรูป (Reform)

แบบการปรับตัว	จุดมุ่งหมาย	วิธีการ
ท้าทาย	±	±

สรุปแบบของการปรับตัว

แบบของการปรับตัว	จุดมุ่งหมาย	วิธีการ
1) พวกปฏิบัติตาม	+	+
2) พวกแหวกแนว	+	-
3) พวกเจ้าระเบียบ	-	+
4) พวกหนีโลก	-	-
5) พวกทำทลาย	±	±

จากทฤษฎีพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ปัญหาการติดยาเสพติดสอดคล้องกับประเภทของการปรับตัวแบบ หนีโลก (Retreatism) การปรับตัวแบบแหวกแนว (Innovation) และการปรับตัวแบบทำทลาย (Rebellion) อาจนำไปสู่การติดยาเสพติดได้

สาเหตุของพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปรกตินั้น เกิดจากการขัดกันทางบรรทัดฐานทางสังคม (Norm conflict) และสถานภาพที่ขัดกัน (Status conflict) ในบางครั้งบุคคลจะประสบความยากลำบากในการปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม ตัวอย่างเช่น พ่อกินยาบ้า เพื่อมูมาเนทำงาน เพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งเป็นบรรทัดฐานอย่างหนึ่งซึ่งกำหนดให้พ่อเป็นหัวหน้าครอบครัวและรับผิดชอบต่อครอบครัว ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการละเมิดบรรทัดฐานอื่นทางสังคม

3. สภาวะไร้บรรทัดฐาน (Anomy) เดิร์คไคล์ม (Durkheim, 1970 : 288-289) กล่าวถึงสภาวะไร้บรรทัดฐานของบุคคล ไว้ในการศึกษาทางสังคมวิทยาของเขาว่าสภาวะไร้บรรทัดฐานมักจะพบร่วมกันในบุคคลซึ่งมีคตินิยมตนเอง (Egoism) ที่มากเกินไป (Egoist) แม้สภาวะทางสังคมทั้งสองด้านจะแตกต่างกัน แต่มักจะพบบ่อยในบุคคลคนเดียวกัน เพราะบุคคลที่นิยมตนเองมักจะมีแนวโน้มไปในทางที่ไม่ต้องการกฎระเบียบทางสังคมมาควบคุม เพราะตัวเองมีความรู้สึกแยกตัวออกมาจากสังคม จึงไม่รู้สึกว่าจะต้องมีกฎระเบียบใดมาควบคุมตนอีก การเก็บตัวเงียบ หรือการแยกตัวออกมาจากสังคม และโลกภายนอกไม่สามารถดึงดูดความสนใจให้บุคคลเหล่านั้นรู้สึกได้

กรณีเช่นนี้บุคคลอาจแสวงหาความรู้สึกตื่นเต้นใหม่ๆ เพื่อเติมความว่างเปล่าที่
คนรู้สึกอยู่ภายใน แม้บางครั้งสภาวะไร้บรรทัดฐานจะมีน้อย แต่อุปสรรคที่เข้ามา
ในชีวิตกับความต้องการที่ไม่รู้จักพอของบุคคล ทำให้เป็นสาเหตุกลับมาซ้ำเติมตน
เองอีกบุคคลจะแสวงหาทางออกให้กับความต้องการที่ไม่สมหวังที่ฝังลึกอยู่ภายใน
เมื่อไม่สามารถเอาตนเองไปยึดติดกับอะไรได้ภาวะความหดหู่ใจ (Melancholy)
จึงผลักดันให้บุคคลหาทางออกด้วยการหนีตัวเอง (Self-escape)

จากทฤษฎีที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่า สอดคล้องกับตัวแปร
ที่นำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ นั่นคือ ในเรื่องของพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากปกติ
หมายถึง เยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับประเพณีหรือบรรทัดฐานทางสังคม
กล่าวคือ เยาวชนไม่มีความยึดมั่นผูกพันในศาสนา ซึ่งเป็นตัวแปรหนึ่งในการวิจัย

ส่วนในเรื่องของความไม่เป็นระเบียบในสังคม และสภาวะไร้บรรทัด
ฐาน สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาไม่สามารถกระทำหน้าที่ได้อย่าง
สมบูรณ์ จึงก่อให้เกิดปัญหา ยาเสพติด ปัญหาความยากจน ประเด็นนี้ได้ตัวแปรที่จะ
ศึกษาคือ ตัวแปรด้านเศรษฐกิจ-สังคม อันประกอบด้วย รายได้ อาชีพ ความ
สัมพันธ์ในครอบครัว และการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ด้านความยึดมั่นผูกพันในศาสนากับการติดยาเสพติด

ประจักษ์ มณีนิล (2529 : ก-ข) ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อ
การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของผู้กระทำความผิดที่เป็นชาวไทย
มุสลิมใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้กระทำความผิดเกี่ยว
กับยาเสพติดให้โทษที่เป็นชาวไทยมุสลิม ซึ่งถูกจำคุกในเรือนจำจังหวัดทั้ง 4
จังหวัด ผลการวิจัยพบว่า ในแง่ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา ผู้กระทำความผิด
ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และไม่ปฏิบัติตามศาสนกิจแห่งตน
เช่น การทาละหมาด ถือศีลอด ฯลฯ บางคนเชื่อว่า การเสพยาเสพติด เช่น
เฮโรอีน ไม่ผิดตามหลักศาสนา

โสภา ชูพิกุลชัย และคณะ (2530 : 131-138) ทว่าการวิจัย เรื่องการศึกษาความรู้สึกของผู้ติดตามเสพติดต่อศาสนา และวิธีการนำศาสนา มาแก้ปัญหายาเสพติด ผลการวิจัยพบว่า

1) เกี่ยวกับพื้นฐานทางด้านศาสนาของกลุ่มผู้ติดตามเสพติด พบว่า ผู้ติดตามเสพติดส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาไม่เคยอบรมสั่งสอน หรือให้ความรู้ทางด้านศาสนา เกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของ ครอบครัว ปรากฏว่า ครอบครัวผู้ติดตามเสพติดส่วนใหญ่มีความผูกพันใกล้ชิดกับ ศาสนา เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเป็นประจำ แต่ผู้เสพยาเสพติดส่วนใหญ่ ก่อนเข้ารับการรักษาเคยเข้าร่วมกิจกรรมเป็นครั้งคราวเท่านั้น

2) ผู้ติดตามเสพติดส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับศาสนาจาก โรงเรียนมากกว่าครอบครัว และต่อต้านศาสนามากกว่ายอมรับศาสนาร้อยละ 21.70

3) ความคิดเห็นในการนำหลักธรรมของศาสนามาช่วยในการ บำบัดปัญหาด้านยาเสพติดพบว่า ผู้ติดตามเสพติดส่วนใหญ่เห็นว่าหลักธรรมของ ศาสนาจะช่วยให้คนมีสติ รู้จักระมัดระวังในการดำเนินชีวิต ช่วยยับยั้งชั่งใจ ก่อนที่จะไปใช้ยาเสพติด ช่วยให้เข้าใจสภาพความเป็นจริงในชีวิต ยอมรับ ตนเอง ไม่ใช้ยาแก้ปัญหายา และทำให้สามารถถอดถอนต่อการหวนกลับไปใช้ ยาเสพติดได้

4) ความคิดเห็นของผู้ติดตามเสพติดต่อการนำหลักธรรมของศาสนา เข้ามามีส่วนช่วยในการบำบัดรักษา พบว่า หนังสือหลักธรรมทางศาสนา คำสั่งสอน หลักธรรมของศาสนา ทำให้เกิดความรู้สึกศรัทธา และมีความเชื่อมั่น ในการที่จะกระทำความดีมากที่สุด

5) เกี่ยวกับความผูกพันในศาสนา เมื่อผู้ติดตามเสพติดเผชิญปัญหา ที่ไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเองได้ พบว่า ผู้ต่อต้านศาสนามาจะหันไปใช้ยาเสพติด ร้อยละ 31 ในขณะที่กลุ่มที่ยอมรับศาสนาใช้ยาเสพติดร้อยละ 22.10 ซึ่งน้อยกว่ากลุ่มต่อต้านศาสนามาร้อยละ 8.9

6) ช่วงอายุ 16-19 ปี ที่เริ่มติดยาเสพติดมากที่สุดในกลุ่มที่ไม่ยอมรับศาสนาจะ ไม่นึกถึงศาสนาเลย แต่กลุ่มที่ยอมรับศาสนาจะนึกถึงศาสนามากกว่า
4.1 เท่านั้น

7) ผู้ติดยาเสพติดที่ไม่ยอมรับศาสนาไม่เห็นด้วยกับการนำหลักธรรมของศาสนามาทำให้เกิดความศรัทธาและส่งผลให้คนทหาความดี มากกว่ากลุ่มที่ยอมรับในศาสนา และกลุ่มที่ไม่ยอมรับในศาสนาไม่เห็นด้วยกับศาสนาช่วยให้เกิดกำลังใจมากกว่ากลุ่มที่ยอมรับศาสนามากกว่าร้อยละ 6.6

จุไรรัตน์ สวัสดิภาพ (2530 : 4) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ชุมชนกับความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของชาวไทยมุสลิมพบว่า การศึกษาศาสนาอิสลามมีผลกระทบโดยตรงทางบวกมากที่สุดต่อความยึดมั่นผูกพันในศาสนา

2. ด้านเศรษฐกิจ-สังคมกับการติดยาเสพติด

คลอสเซ็น (Clausen, 1961) จากการศึกษาเรื่องการติดยาเสพติดในกรุงเมอร์ดัน สหรัฐอเมริกา พบว่า ระบบเพื่อนบ้านที่ไม่ดีโดยมีปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจในอัตราสูง จะทำให้เกิดปัญหาติดยาเสพติดมากขึ้น

กรอส (Gross, 1967) กล่าวถึงเรื่องของชนชั้นต่ำ (Theory of Lower-Class) ของรอส (Roach) ไว้ในหนังสือทฤษฎีทางสังคมวิทยาพบว่า ผู้เกิดปัญหาทางจิตใจ (Psychosis and Neurosis) และผู้มีปัญหาทางครอบครัวนอกจากเป็นผลทางสังคม ยังเป็นผลจากทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน

คาลิช (Kalish, 1968) กล่าวถึง บุคคลที่เกิดอาการทางจิต (Psychosis) และประสาท (Neurosis) บางคนจะเกิดอารมณ์เครียด (Stress) จึงมุ่งความสนใจไปสู่สิ่งเสพติดเพื่อหลีกเลี่ยงอารมณ์ดังกล่าว

อรุณ เขาวนาศรัย (Shawanasai, A., 1971 : 16-20) ศึกษาผู้ป่วยที่มารับการรักษาพบว่า ประมาณ 90% มาจากบ้านที่แตกแยกหรือมาจากครอบครัวที่ขาดความรัก ความเข้าใจ

เสรีน บุณดาหิตตานนท์ (อ้างใน มาลินี ศิริวงศ์ไพรัช, 2517 : 8-9) พบว่า สภาพทางสังคมมีอิทธิพลต่อการติดยาเสพติดไม่ว่าจะเป็น การเสพติดครั้งแรก หรือครั้งต่อ ๆ ไป สิ่งแวดล้อม และการยอมรับง่าย เป็นสิ่งสำคัญ ร่องลงมา โดยทั่วไปผู้ติดยาเสพติดมักจะมีเพื่อนสนิทใช้ยาด้วย ตรงข้ามผู้ไม่ติดยาเสพติดจะไม่มีเพื่อนติดยาเสพติด และผู้ที่ไม่ติดยา มักมาจากครอบครัวที่มีความสุขและความพอใจในครอบครัวของตน

วิชัย โปษยะจินดา และคณะ (2529 : 24) รายงานผลการวิจัย การศึกษาปัญหายาเสพติดในผู้ต้องโทษ พบว่า บุคคลที่ใช้ยาเสพติดครั้งแรก และ สาเหตุชักจูงที่ใช้ยาครั้งแรกอยู่ที่กลุ่มบุคคลเดียวกันคือ เพื่อน

มาลินี ศิริวงศ์ไพรัช (2523 : 76-78) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบ จากกลุ่มประชากรตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ติดยาเสพติด และกลุ่มไม่ติดยาเสพติด พบข้อที่น่าสังเกตคือ ผู้ติดยาเสพติดอยู่ในกลุ่มอายุน้อย โสด และส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้าง สาเหตุของการติดยาเสพติดเกิดจากความอยากทดลอง อยากรู้ อยากเห็น และคำแนะนำชักชวนจากเพื่อน ระยะเวลาของการติดยาเสพติดมีตั้งแต่เริ่มติดถึง 5 ปี และยาเสพติดที่แพร่หลายคือ เฮโรอีน เบอร์ 4

ส่วนลักษณะทางสังคมและ เศรษฐกิจที่สัมพันธ์กับการติดยาเสพติด สรุป ได้ดังนี้

- ผู้ที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัว ไม่ดีมีโอกาสดิทยาเสพติดมากกว่าผู้ที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี
- ผู้ที่มีเพื่อนติดยาเสพติดมีโอกาสดิทยาเสพติดมากกว่าผู้ที่ไม่ มีเพื่อนติดยาเสพติด และมีความสัมพันธ์ในระดับสูง
- ผู้ที่ประกอบอาชีพใช้แรงงานมีโอกาสดิทยาเสพติดมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพใช้แรงงาน โดยพบความสัมพันธ์ค่าบวกพอประมาณ

คอฟแมน (Kaufman) (อ้างไว้ใน สุเทพ เชาวลิตร, 2525 : 6) ผู้พิพากษา Baker Guidance Center ในเมืองบอสตัน ได้กล่าวถึงทฤษฎี ว่าด้วยสาเหตุทางจิต (Psychogenic Theory) จากประสบการณ์เด็กที่กระทำผิดเสพยาเสพติดที่ผ่านมา ความรู้สึกด้านจิตใจและนิสัยของแต่ละบุคคลเป็นสิ่ง

สำคัญ การขาดการอบรมของพ่อแม่ การมีสภาพบ้านแตก ทำให้จิตใจเด็ก
แข็งกระด้าง (อดุลย์ ดันประยูร, 2526 : 105) เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็ก
ออกจากบ้านไปคบเพื่อนฝูงที่มีปัญหาที่คล้าย ๆ กัน แล้วจับกลุ่มกันมั่วสุมยาเสพติด

สุเทพ เชาวลิตร (2525 : 52) ศึกษาวิจัยเรื่องยาเสพติดกับ
พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ โดยศึกษาปัจจัยทาง เศรษฐกิจและสังคมที่มี
ความสัมพันธ์กับการติดยาเสพติดและพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้
ติดยาเสพติดที่มีระดับการศึกษาและรายได้ต่ำจะมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจาก
ปกติที่เกี่ยวข้องเนื่องมากกว่าผู้ติดยาเสพติดที่มีระดับการศึกษาและรายได้สูงกว่า

สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (อ้างไว้ใน บบส.
2533 : 56) วิจัยเรื่องพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของคนหนุ่มสาว
ไทย พบว่า สภาพสังคมและเศรษฐกิจของผู้ติดยามีลักษณะดังนี้

- ส่วนใหญ่อายุ 20-24 ได้รับการศึกษาค่อนข้างต่ำ คือจบการศึกษา
ระดับประถมหรือมัธยมเกือบทั้งหมด

- อาชีพ จะเป็นอาชีพอิสระ บริการ รับจ้าง เป็นส่วนใหญ่
- ฐานะ ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางและยากจน
- ครอบครัว มีสภาพแตกแยก

จากแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวแล้ว
ข้างต้น สามารถกำหนดตัวแปรที่จะศึกษาได้ดังนี้

1) ตัวแปรอิสระ คือ

1.1 ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลาม

1.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคม

1.2.1) รายได้

1.2.2) อาชีพ (ใช้แรงงาน, ไม่ใช้แรงงาน)

1.2.3) ระดับการศึกษา (การศึกษาในระบบ, การศึกษา

ศาสนา)

1.2.4) ความสัมพันธ์ในครอบครัว

2) ตัวแปรตาม คือ การติดยาเสพติด